

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi Pallas - Yllästunturin kansallispuistosta sekä eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Pallas - Yllästunturin kansallispuistosta. Kansallispuiston perustamisella suojeltaisiin Länsi-Lapin merkittävin tunturien jakso siihen liittyvine metsineen ja soineen. Puisto koostuisi vuonna 1938 perustetusta Pallas-Ounastunturin kansallispuistosta ja sen eteläpuolella sijaitsevasta Ylläs - Aakenustunturin alueesta. Näiden kahden alueen yhdistämisellä Länsi - Lappiin muodostuisi pohjois-eteläsuunnassa lähes sadan kilometrin pituinen suurkanallispuisto. Kansallispuiston alueet sisältyvät valtaosin valtioneuvoston 20 päivänä elokuuta 1998 hyväksymään, Natura

2000 -verkostoa koskevaan Suomen ehdotukseen. Perustettavaksi ehdotetun Pallas - Yllästunturin kansallispuiston omistaa valtio ja sen pinta-ala on noin 102 000 hehtaaria.

Kansallispuiston perustamisen yhteydessä ehdotetaan muutettavaksi vuonna 1938 säädettyä lakia eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille siten, että lain Pallas - Ounastunturin kansallispuistoa koskevat kohdat kumotaan.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila ja esityksen tavoitteet

Suomen kansallispuistoverkkoa on kehitetty suunnitelmallisesti 1980 -luvun alusta. Pinta-alaltaan kaksi laajinta kansallispuistoa, Lemmenjoen ja Urho Kekkosen kansallispuistot, on perustettu pohjoisen Lapin alueelle, sen keski- ja itäosiin. Esityksen tavoitteena on perustaa kolmas pohjoinen suurkanallispuisto Länsi-Lapin alueelle.

Perustettavaksi ehdotetun kansallispuiston pohjoinen osa, pinta-alaltaan noin 60 000 hehtaaria, muodostuisi vuonna 1938 perustetusta Pallas - Ounastunturin kansallispuistosta sekä eräistä sitä täydentävistä alueista. Pääosasta näistä alueista on tehty alustavat suojelupäätökset Natura 2000 -verkostoehdotuksen hyväksymisen yhteydessä. Pallas - Ounastunturin kansallispuiston perustamissäännökset kumottaisiin lain säätämisen yhteydessä. Kansallispuiston eteläinen osa koostuisi puolestaan noin 42 000 hehtaarin laajuisesta Ylläs - Aakenustunturin alueesta, jonka suojelusta on tehty päätöksiä vanhojen metsien suojeluohjelman, soiden-

suojeluohjelman ja Natura 2000 -verkostoehdotuksen hyväksymisten yhteydessä. Suurin osa alueesta on ollut varsin pitkään metsätaloudellisten toimenpiteiden ulkopuolella.

Pallas - Ounastunturin osa-alue on Lapin havumetsävyöhykkeen korkein tunturiseläne. Alueen pituus pohjois - eteläsuunnassa on noin 50 kilometriä ja siihen kuuluvat seuraavat tunturit: Ounastunturi, Ruototunturi, Könkäsentunturi, Suastunturi, Pallastunturi, Lommoltunturi, Sammaltunturi ja Keimiötunturi. Tuntureista pinta-alaltaan suurin on Ounastunturi. Tunturiylänkö on keskimäärin 400 - 500 metriä merenpinnan yläpuolella ja tunturit kohoavat tästä vielä 200 - 300 metriä. Korkein laki on Taivaskero, 807 metriä. Tunturit ovat muodoltaan loivia ja pyöreälakisia. Lakia peittää rakkakivivyöhyke.

Alueen kivilajit ovat joko tulivuoriperäisiä tai syntyneet jokien, merenrantojen ja tuulten kuljettamista hiekkakerrostumista, jotka vuorijonopoimutuksessa ovat muuttuneet kiteiksi kiviksi. Vallitseva maalaji alueella on

moreeni. Mannerjään liikkeiden, sulamisveden ja tuulen vaikutuksesta alueelle on syntynyt moreeni - ja harjumuodostumia, suppia ja deltoja. Lisäksi jään kuluttamiin painanteisiin on syntynyt lukuisia pieniä järviä. Näitä täydentävät lukuisat purovesistöt.

Kasvimaantieteellisessä jaottelussa Pallas - Ounastunturin alue kuuluu lähes kokonaisuudessaan Metsä - Lapin metsäkasvillisuusvyöhykkeeseen. Alueella on havumetsiä, tunturikoivikoita, tunturikangasta ja soita. Kuusen pohjoisraja kulkee Ounastunturin etelälaiteella. Tunturikoivuvyöhyke alkaa havumetsän yläpuolelta 400 - 500 metrin korkeudelta. Vyöhykkeen yleisin kasvillisuustyyppi on varpukangas. Puuttoman alueen muodostavat puolestaan pienialaiset suot, rakkakivikat ja tunturikankaat.

Alueen eteläosassa metsät ovat pääosin tuoreita kuusimetsiä, pohjoisosassa puolestaan männyn ja koivun muodostamia kuivahkoja sekametsiä. Pienialaiset lehdot keskittyvät purojen varsille. Metsät ovat valtaosin vanhoja luonnonmetsiä. Mäntyvaltaiset puustot ovat keski-ikältään noin 250 vuotiaita, kuusivaltaiset puustot puolestaan yli 200 vuotiaita.

Alueen suot kuuluvat pääosin Metsä - Lapin aapasuvyöhykkeeseen. Aapasuille tunnusomaiset muodostumat ovat kuitenkin selvästi havaittavissa ainoastaan laajimmilla suoalueilla. Pippovuomalla sijaitsevat Suomen eteläisimmät palsamuodostumat. Tunturien alaosissa on myös rinteita.

Suotyypeistä runsaimpia ovat soiden reunojen neva- ja sararämeet. Valtaosa suokasvillisuudesta on vähä- tai keskiravinteista, runsasravinteisia lettoja on vain vähän. Rimpiletot ovat letoista ja purojen varsien ruohoja heinäkorvet korvista runsaimpia.

Pallas - Ounastunturin alueelta on tavattu yhteensä parikymmentä valtakunnallisesti uhanalaista kasvi- ja sienilajia, joista kaksi on putkilokasvilajeja, loput itiökasveja tai sieniä. Alueellisesti uhanalaisia lajeja on runsaasti.

Alueen eläimistö on runsaslajinen. Alueella on tavattu yhteensä 30 nisäkäslajia, 129 lintulajia, 14 kalalajia ja 4 lajia matelijoita.

Nisäkkäistä muun muassa karhu, ilves ja saukko ovat alueen vakinaisia asukkaita. Suomessa erittäin uhanalaiset ahma ja naali

vierailevat alueella satunnaisesti.

Linnusto koostuu sekä eteläisen havumetsävyöhykkeen, Perä - Pohjolan ja Metsä - Lapin soiden että tunturiylänköjen ja paljakkoiden lajeista. Alueella pesii muun muassa useita maakotkapareja. Myös erittäin uhanalainen tunturihaukka tavataan ajoittain alueen tuntureilla.

Pallas - Ounastunturin alueen tunturijärvien ja purojen rautu- ja taimenkannoilla on erityistä luonnonsuojelullista merkitystä. Tunturiraudun eteläisimmät esiintymät ovat muutamissa alueen järvissä. Pallasjärvessä on erittäin uhanalainen luontaisesti lisääntyvä järvitaimenkanta. Luontainen taimenkanta on myös muissa alueen vesissä.

Pallas - Ounastunturin alue sisältyy valtioneuvoston 20 päivänä elokuuta 1998 tekemään päätökseen Natura 2000 -verkoston Suomen ehdotuksesta ja on siten ehdotettu Euroopan yhteisöjen komissiolle luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY, jäljempänä luontodirektiivi, mukaisena SCI -alueena (kohde *F11300101 Pallas - Ounastunturin kansallispuisto*). Alueella tavataan 22 luontodirektiivin liitteessä I mainittua luontotyyppiä sekä liitteen II eläinlajeista ahma ja saukko. Aluetta ei ole ilmoitettu Natura 2000 -verkostoon luonnonvaraisen lintujen suojelusta annetun neuvoston direktiivin 79/409/ETY, jäljempänä lintudirektiivi, mukaisena SPA -alueena. Siellä kuitenkin esiintyy 28 lintudirektiivin liitteessä I mainittua lajia, joukossa useita uhanalaisia ja erityisesti suojeltavia lajeja.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on 6 päivänä maaliskuuta 2003 antamassaan tuomiossa todennut, että Suomen tasavalta ei ole noudattanut lintudirektiivin 4 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole riittävästi ja lopullisesti osoittanut alueellaan sijaitsevia erityissuojelualueita. Kun Suomi tuomion johdosta joutuu täydentämään verkostoaan edellä mainitulla tavalla, tulevan kansallispuiston alue on todennäköisesti yksi SPA -alueiden täydennyskohteista.

Perustettavan kansallispuiston Pallas - Ounastunturin osa-aluekokonaisuuteen kuuluisivat eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille annetuilla lailla (83/1938) perustettu Pallas - Ounastunturin

kansallispuisto, Natura 2000 -verkoston laa-
timisen yhteydessä kansallispuistoon liitettä-
viksi tarkoitetut alueet, muun muassa Pallas-
järvi ranta-alueineen, Könkäsentunturi - Rai-
janselkä sekä eräät muut laajennusalueet, ku-
ten Ounasjoen ranta-alueet.

Ylläs - Aakenustunturin osa-alue on yksi
maamme merkittävimmistä luonnonmetsien
ja eteläisen tunturiluonnon suojelualueista.
Topografian ja luontotyyppien vaihtelu luon-
nontilaisiin metsiin, soihin ja tuntureihin ovat
synnyttäneet alueelle luonnon monimuotoi-
suuden kannalta erittäin merkityksellisen
aluekokonaisuuden.

Ylläs - Aakenuksen aluetta hallitsee tuntur-
riselänne, jonka eteläisin laki on kansallis-
puiston ulkopuolelle jäävä Yllästunturi (718
m). Ylläksestä pohjoiseen ovat Kesänkitunturi
(517 m), Lainiotunturi (613 m), Pyhäntunturi
(490 m) ja Äkäskero (500 m).

Ylläksen alue on iältään noin 2 miljardia
vuotta vanhaa prekambrista kallioperää. Sen
yleisin kivilaji on kvartsiitti. Kivennäismaa-
lajeista yleisin on moreeni. Jääkauden syn-
nyttämiä harjuja on Kukas- ja Pyhäjärven vä-
lillä alueella. Mannerjään sulaessa tunturi-
huippujen välisiin laaksoihin on syntynyt ku-
ruja ja rinteille lieveuomastoja.

Alueen pinta-alasta noin 60 % on metsä-
maata, joka on pääosin luonnontilaisista tai ai-
noastaan 1900 -luvun alkupuolella poiminta-
hakkuihin käsiteltyä. Puuston ikäluokista noin
80 % on yli 160 vuotta. Alueen länsi- ja kes-
kiosassa on runsaasti mäntyvaltaisia kuivaha-
koja kankaita. Pohjois- ja itäosissa sekä tun-
tureiden rinteiden tuoreilla kankailla kasvaa
vanhoja, puustoltaan vaihtelevia kuusikoita.
Kangasmaiden keskellä on pienialaisia, rehe-
viä puronvarsikorpiä ja lehtoja. Lehtipuuväl-
taiset metsät painottuvat alueen pohjois- ja
itäosiin. Erityisen arvokkaita ovat Totovaar-
ran seudun vanhat lehtimetsät.

Suoluonnoltaan alue kuuluu Peräpohjolan
aapasuovyöhykkeeseen. Noin neljäsosa alu-
een pinta-alasta on suota. Suot ovat luonnon-
tilaisia, joskin soidensuojeluohjelmaan kuu-
livia kangasmetsäsaarekkeitä on hakattu
1970 -luvulla. Karut nevat, puustoiset rämeet
ja puronvarsikorvet ovat alueella vallitsevia.
Neuvo - Pietarinvuoman alueella on myös
reheviä lettoja. Lisäksi alueeseen sisältyy
merkittäviä luonnontilaisia pienvesiä valu-

ma-alueineen. Levi- ja Äkäsjokien latvat,
Linkujoki ja Lainiojoen latvaosat sivupuroi-
neen kuuluvat alueeseen. Alueen suurin järvi,
Aakenus- ja Pyhäntunturien välissä sijaitseva
Pyhäjärvi on alueen kauneimpia maisema-
kohteita.

Erityisesti soiden putkilokasvilajisto on
monipuolinen. Lajistossa on sekä eteläisiä et-
tä pohjoisia piirteitä. Vaateliaista kämmekkä-
lajeista voidaan erityisesti mainita neidon-
kenkä, kalkkimaariankämmeikä ja kirkki-
ruoho. Vanhojen metsien edustavuutta ilmen-
tää runsas kääväkäs- ja hyönteislajisto. Kää-
vääkkäitä on löydetty yhteensä 107 lajia, jois-
ta uhanalaisia on 13. Kovakuoriaislajeja alu-
eelta on tavattu yhteensä 528.

Alueen linnustoon kuuluvat muun ohella
uhanalaiset tai muutoin harvinaiset kaakkuri,
sinipyrstö, virtävästäräkki, muuttohaukka,
kalasääski ja maakotka. Nisäkkäistä alueella
esiintyvät vakituisesti muun muassa karhu,
ilves ja saukko sekä satunnaisesti myös susi
ja ahma.

Myös Ylläs - Aakenustunturin alue sisältyy
valtioneuvoston tekemään päätökseen Natura
2000 -verkoston Suomen ehdotuksesta luon-
todirektiivin mukaisena SCI -alueena (kohde
F11300618 Ylläs - Aakenus). Tällä alueella
tavataan 9 luontodirektiivin liitteessä I mai-
nittua luontotyyppiä sekä liitteen II eläinla-
jeista saukko. Lisäksi alueella tavataan yhe-
tänsä 12 lintudirektiivin liitteen I mukaista
lintulajia.

Pallas - Yllästunturin kansallispuiston pe-
rustamisella saatettaisiin pysyvän suojelun
piiriin pohjois - eteläsuunnassa noin 100 ki-
lometrin pituinen, Länsi - Lapin suurin yhtenäinen,
maisemallisesti komein ja luontoar-
voiltaan erittäin monimuotoinen tunturijak-
so. Maamme tunnetuimpiin luonnonsuojelun-
vyyksiin kuuluvat tunturialueet houkuttelevat
alueelle vuosittain huomattavan määrän mat-
kailijoita. Kansallispuiston perustamisen ja
hoidon tavoitteena onkin osaltaan sovittaa
suojaus ja matkailukäyttö yhteen siten, että
puiston alue säilyisi mahdollisimman luon-
nontilaisena.

Ehdotettu Pallas - Yllästunturin kansallis-
puiston alue täyttää luonnonsuojelun perus-
teella luonnonsuojelulain (1096/1996) 10 §:n
2 momentin mukaiset luonnonsuojelualueen
perustamisen yleiset edellytykset.

Perustettavan kansallispuiston alueet ovat valtion omistuksessa ja puiston pinta-ala on yli tuhat hehtaaria. Alueella on merkitystä yleisenä luonnonnähtävyytenä ja yleisen luonnonharrastuksen kannalta. Alue täyttää myös luonnonsuojelulain 11 §:n mukaiset erityiset edellytykset kansallispuiston perustamiselle.

2. Esityksen vaikutukset

2.1. Taloudelliset vaikutukset

Kansallispuiston laajentamiseksi ei ole laajemmalti tarvetta hankkia yksityisiä alueita. Kansallispuiston sisälle jää kuitenkin yksityisomistuksessa olevia alueita, jotka on tarkoitettu hankkia myöhemmin valtiolle ja liittää puistoon. Näiden alueiden pinta-ala on yhteensä noin 1100 hehtaaria. Kansallispuistoa täydentävät hankinnat, joiden kustannuksiksi on arvioitu noin 0,5 miljoonaa euroa, on tarkoitus tehdä suojeleuhjelmien toteuttamiseksi vuonna 1996 talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa hyväksytyyn rahoitusohjelman puitteissa.

Kansallispuiston hoitoa ja käyttöä varten tarvittavat suunnitelmat on laadittu kummallekin osa-alueelle (Pallas - Ounastunturin kansallispuisto, Hoito- ja käyttösuunnitelma 1998 - 2017; METLA:n tiedonantoja 716,1998 sekä Ylläs - Aakenustunturin suojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma, toim. Pasi Tanninen ja Keijo Taskinen, Äkäslompolo 2002). Koska alueen palveluvarustus luontokeskuksineen ja reitistöineen on rakennettu jo varsin kattavaksi, ei myöskään tulevan kansallispuiston välttämättömän palveluvarustuksen rakentamisesta aiheudu sannonnattavia lisäkustannuksia nykytilanteeseen verrattuna. Palveluvarustuksen ylläpidon kustannuksiin käytetään valtion talousarviossa luonnonsuojelualueiden hoitoon vuosittain osoitettuja määrärahoja. Vuotuisiksi kustannuksiksi on arvioitu noin 1,4 miljoonaa euroa. Puiston kiinteistönmuodostamis- ja rajojen merkitsemiskustannukset ovat puolestaan noin 0,2 miljoonaa euroa.

Kansallispuiston perustamisella on vaikutuksia myös kunnallistalouteen. Kansallispuisto koetaan merkittäväksi alueen matkallista kiinnostavuutta lisääväksi tekijäksi.

Matkailijamäärien ja matkailutulojen odotetaan puiston perustamisen myötä entisestään kasvavan lähivuosina. Tätä kautta kansallispuiston perustaminen tukee alueen elinkeinoelämää ja työllisyyttä.

2.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Vuonna 1938 perustettu Pallas - Ounastunturin kansallispuisto on ollut pitkään Metsäntutkimuslaitoksen hallinnassa. Puisto on sittemmin, 13 päivänä kesäkuuta 2001 annetulla valtioneuvoston asetuksella eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista annetun asetuksen 8 §:n muuttamisesta (546/2001) siirtynyt Metsähallituksen hallintaan. Myös puiston eteläinen osa-alue, Ylläs - Aakenustunturin alue on Metsähallituksen hallinnassa.

Pallas - Ounastunturin kansallispuiston alueeseen liittyy eräitä nykyisen puiston laajennusalueita, jotka sisältyvät valtioneuvoston hyväksymään Natura 2000 -verkoston Suomen ehdotukseen. Eräs tällaisista alueista on Pallasjärven ympärillä oleva Metsäntutkimuslaitoksen hallinnassa oleva alue. Puiston perustamisen myötä nämä alueet siirtyisivät Metsähallituksen hallintaan. Metsäntutkimus olisi alueella edelleenkin mahdollista puiston rauhoitussäännösten puitteissa.

Metsähallituksen luonnonsuojelun organisaatiossa kansallispuiston pohjoiset osat kuuluvat Ylä - Lapin luonnonhoitoalueeseen ja eteläiset osat Perä - Pohjolan luontopalveluiden alueeseen. Tällä ei kuitenkaan ole merkitystä puiston hoidon ja käytön organisoinnin kannalta.

Kansallispuiston hallinto-, suunnittelu- ja hoitotöiden työllistävä vaikutus on vuosittain noin 24 henkilötyövuotta.

Kansallispuiston perustamisella ei ole sannonnattavia organisatorisia eikä henkilöstövaikutuksia.

2.3. Ympäristö- ja muut vaikutukset

Kansallispuiston perustamisella saadaan pysyvän suojelun piiriin Länsi - Lapin laajin yhtenäinen tunturien jakso siihen liittyvine metsineen, soineen ja vesistöineen. Alueen

suojelemisella on huomattavaa merkitystä luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta. Puiston perustamisella turvataan osaltaan myös Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden suojelutavoitteita.

3. Asian valmistelu

Kansallispuistokomitea ehdotti mietinnössään (komiteamietintö 1976/88) Ylläs - Aakenustunturin alueen perustamista kansallispuistoksi. Alue ei kuitenkaan sisällynyt valtioneuvoston periaatepäätökseen 24 päivältä helmikuuta 1978 maamme kansallispuistoverkon kehittämisestä.

Eräät Ylläksen alueella olevat suoalueet sisältyvät valtioneuvoston 26 päivänä maaliskuuta 1981 tekemään periaatepäätökseen valtakunnallisesta soidensuojelun perusohjelmasta. Vastaavasti eräitä alueella olevia pienialaisia lehtokohteita sisältyy valtioneuvoston 13 päivänä huhtikuuta 1989 tekemään periaatepäätökseen valtakunnallisesta lehtojensuojeluohjelmasta. Esityksen mukaiseen kansallispuistoon sisältyy lehtojensuojelualueista 27 päivänä toukokuuta 1992 annetulla asetuksella (503/1992) perustettu Varkaankurun lehtojensuojelualue, jonka asetuksen mukainen suojelu lakkaisi alueen tullessa nyt osaksi kansallispuistoa.

Ylläs - Aakenustunturin alue sisältyy laajana kokonaisuutena valtioneuvoston 27 päivänä kesäkuuta 1996 tekemään periaatepäätökseen vanhojen metsien suojelusta. Lisäksi valtioneuvosto on 20 päivänä elokuuta 1998 päättänyt, että Suomi ehdottaa Ylläs - Aakenuksen aluetta Euroopan komissiolle osaksi yleiseurooppalaista Natura 2000 -verkostoa. Metsähallitus on 23 päivänä lokakuuta 1998 tehnyt ympäristöministeriölle esityksen, että Ylläs - Aakenuksen alueen suojelu toteutettaisiin perustamalla kansallispuisto. Metsähallitus on tähän liittyen myös suorittanut alustavaa säädösvalmistelua siten, että valmistelu on tapahtunut pitämällä yhteyttä sekä maakunnallisiin että paikallisiin tahoihin.

Pallas - Ounastunturin alue on vuodesta 1938 lähtien ollut kansallispuistona. Alueen käyttötarkoitus pysyy samana kun se nyt liitetään osaksi Pallas - Yllästunturin suurkansallispuistoa. Pallas - Ounastunturin aluee-

seen liitetään kuitenkin samalla eräitä nykyiseen puiston rajoittuvia alueita, jotka sisältyvät valtioneuvoston päätökseen 20 päivältä elokuuta 1998 Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkoston Suomen ehdotuksen hyväksymisestä. Lisäksi puistoon liitettäisiin eräitä suojelupäätösten ulkopuolisia luontoarvoiltaan merkittäviä ja puiston kokonaisuutta täydentäviä alueita.

Pallas - Ounastunturin ja Ylläs - Aakenustunturin alueiden suojelu tulisi toteuttaa perustamalla alueelle yksi yhtenäinen suojelualue. Alueiden merkitys yleisinä luonnonnähtävyyksinä ja niiden matkailullinen vetovoimaisuus huomioon ottaen suojelu olisi tarpeen toteuttaa nimenomaan kansallispuistotyyppisenä suojelualueena.

Esityksestä on pyydetty lausunnot oikeus-, valtiovarain-, kauppa- ja teollisuus-, liikenne- ja viestintä- sekä maa- ja metsätalousministeriöltä, Metsähallitukselta, Metsäntutkimuslaitokselta, Lapin ympäristökeskukselta, Lapin liitolta, Lapin TE-keskukselta, Lapin riistanhoitopiiriltä, Enontekiön, Kittilän, Kolarin ja Muonion kunnilta, Paliskuntain yhdistykseltä, Saamelaiskäräjiltä ja Suomen luonnonsuojeluliitto r.y:lta.

Puiston perustamiseen on lausunnoissa yleisesti suhtauduttu myönteisesti. Useissa kuntien lausunnoissa on kuitenkin todettu, että valmistelussa on sivuutettu paikallisten asukkaiden oikeudet ja kiistetty valtion yksinomainen omistusoikeus kansallispuiston alueisiin. Lisäksi on todettu, että puistoa ei tulisi perustaa, ennen kuin oikeusministeriön rahoittama tutkimus Ylä-Lapin asutushistoriasta ja maanomistusolojen kehittymisestä on valmistunut. Eräissä lausunnoissa on vaadittu Metsäntutkimuslaitoksen hallinnassa olevien Pallasjärven ranta-alueiden jättämistä kansallispuiston ulkopuolelle. Hyvin monessa lausunnossa on lisäksi puututtu perustettavan kansallispuiston nimeen. Nimeksi on yleisesti ehdotettu Pallaksen kansallispuistoa.

Lausuntojen perusteella esityksen perusteluita on täydennetty erityisesti siltä osin kuin kyse on paikallisten asukkaiden perinteisten oikeuksien huomioon ottamisesta puiston käytössä.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Lain säätämisen jälkeen on tarkoitus muuttaa eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista annettua asetusta (932/1981) siten, että

asetuksen Pallas - Ounastunturin kansallispuistoa koskevat kohdat kumotaan. Samoin tarkoitus on lain säätämisen yhteydessä kumota lehtojensuojelualueista 27 päivänä toukokuuta 1992 annetun asetuksen (503/1992) Varkaankurun lehtojensuojelualueutta koskeva kohta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki Pallas - Yllästunturin kansallispuistosta

1 §. *Kansallispuiston perustaminen*. Pykälässä säädetään luonnonsuojelulain 11 §:n mukaisen Pallas - Yllästunturin kansallispuiston perustamisesta ja puiston perustamistarkoituksesta.

2 §. *Sijainti ja rajat*. Pykälässä säädetään, että kansallispuisto perustetaan valtion omistamille alueille Eno ntekiön, Kittilän, Kolarin ja Muonion kuntiin. Kansallispuiston rajat on merkitty esityksen liitteenä olevaan karttaan. Kartalla ei ole eroteltu rajauksen sisällä olevia pienialaisia yksityisiä alueita eikä jakamattomia vesialueita. Nämä eivät sisälly perustettavan kansallispuiston alueisiin.

Kansallispuistoon kuuluvat alueet ovat valtaosin niin sanottua vanhaa valtionmaata. Osa alueista on puolestaan yksityisiltä valtiolle nimenomaisesti luonnonsuojelutarkoituksiin hankittuja tiloja. Valtiolla on kiinteistörekisterijärjestelmän mukaan lainhuuto kaikkiin edellä mainittuihin alueisiin.

3 §. *Rauhoitussäännökset*. Pykälässä viitataan luonnonsuojelulakiin, jonka kansallispuistoja koskevat säännökset, kuten rauhoitussäännökset, tulisivat lähes sellaisinaan sovellettaviksi perustettavassa kansallispuistossa. Lain 13 §:ssä ovat kansallispuistoja koskevat rauhoitussäännökset. Lain 14 §:ssä ovat puolestaan yleiset poikkeukset ja 15 §:ssä luvanvaraiset poikkeukset kansallispuistojen rauhoitussäännöksistä.

Pykälän mukaan Pallas - Yllästunturin kansallispuistossa noudatettaisiin luonnonsuojelulain edellä mainittujen pykäläiden säännöksiä

lukuun ottamatta 14 §:n 1 momentin 5 ja 8 kohta. Momentin 5 kohta koskee onkimista ja pilkkimistä. Onkimis - ja pilkkimiskielto on tarpeen luonnonsuojeluyistä asettaa puiston Pallas - Ounastunturin puoleiselle osalla siten, että se kattaa tunturinierään eteläisimmät esiintymisalueet, Pallasjärven taimenen kutuvedet sekä vedet, joissa on luontainen purotaimenkanta Nykytilanteeseen ei näiltä osin tulisi muutosta, koska alueet ovat kalastuskiellossa jo nykyisen puiston rauhoitussäännösten perusteella.

Muilta osin kalastusta ja kalaston hoitoa on tarkoitus sallia laajemminkin tulevan kansallispuiston alueella. Luonnonsuojelulain 16 §:n nojalla on tarkoitus antaa tätä koskeva valtioneuvoston asetus, sen mukaan kuin jäljempänä kohdassa 2 todetaan.

4 §. *Tarkemmat säännökset*. Pykälän mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä lain täytäntöönpanosta.

1.2. Laki eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille annetun lain muuttamisesta

Pallas - Yllästunturin kansallispuiston perustamisen yhteydessä ehdotetaan muutettavaksi eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille annettua lakia. Tällä lailla on perustettu muun ohella Pallas - Ounastunturin kansallispuisto, jonka alueet sisältyvät kokonaisuudessaan nyt perustettavaan Pallas - Yllästunturin kansallispuistoon. Laista ehdotetaan kumottaviksi kaikki Pallas - Ounastunturin kansallispuistoa koskevat kohdat.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Luonnonsuojelulain 16 §:n mukaan asetuksella voidaan säätää aluekohtaisista poikkeuksista kansallispuiston rauhoitussäännöksiin. Pallas - Yllästunturin kansallispuiston perustamiseen liittyen on tarkoitus antaa valtioneuvoston asetus, jolla turvattaisiin erityisesti saamelaisten sekä muiden paikallisten asukkaiden perinteisiä oikeuksia. Kansallispuiston Enontekiön kunnassa olevat alueet, pääasiassa nykyiseen Pallas - Ounastunturin kansallispuistoon kuuluvat alueet, sijoittuvat saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:n mukaiselle saamelaisten kotiseutualueelle.

Paikallisten asukkaiden perinteiset oikeudet koskevat puistossa harjoitettavaa poronhoitoa sekä kalastusta ja metsästystä.

Poronhoidon harjoittaminen poronhoitolain (848/1990) mukaisesti on kansallispuistossa sallittu suoraan luonnonsuojelulain 14 §:n 1 momentin 6 kohdan perusteella. Paikallisten asukkaiden perinteisiä oikeuksia turvaavat asetuksen säännökset koskisivat siten kalastusta ja metsästystä.

Kalastuksen osalta on asetuksen säännöksellä tarkoitus sallia onkiminen ja pilkkiminen koko puiston alueella lukuun ottamatta edellä 3 §:n perustelujen kohdassa mainittuja alueita. Lisäksi puistoon tulevissa Pallasjärven, Keimijärven ja Aakenustunturin Pyhäjärven on tarkoitus sallia muikin kalastus ja kalaston hoito Metsähallituksen luvalla. Samoin olisi kalastus sallittua luvalla muuallakin puiston alueella siten, että lupien

myöntämisessä otettaisiin erityisesti huomioon paikallisten luontaiselinkeinonharjoittajien tarpeet. Lisäksi kaikki puiston vesialueisiin kohdistuvat erityisperusteiset kalastusoi-keudet jäisivät sellaisinaan voimaan luonnonsuojelulain 77 §:n säännöksen perusteella.

Metsästys on asetuksen säännöksellä tarkoitus sallia paikallisille asukkaille puiston alueella lukuun ottamatta matkailukeskusten läheisyydessä olevia alueita ja tunturien paljaka-alueita. Kieltoalueet kattaisivat pinta -alaltaan verraten laajat osat puiston alueista. Käytännössä metsästyksen kannalta kaikki tärkeimmät, kuten hirven ja riekon metsästyksen kannalta merkittävät alueet, jäisivät kuitenkin metsästyksen piiriin. Sääntely vastaa Metsäntutkimuslaitoksen sekä Lapin riistanhoitopiirin ja paikallisten riistanhoitoyhdistysten välillä vuonna 1997 allekirjoitettua suositusta metsästyksestä Pallas - Ounastunturin kansallispuistossa. Vastaava periaate ulotettaisiin nyt koko perustettavan kansallispuiston alueelle. Asetuksen liitteeksi on tarkoitus ottaa kartta, jossa on lähemmin osoitettu metsästykselle sallitut ja siltä kielletyt alueet.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**Pallas - Yllästunturin kansallispuistosta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kansallispuiston perustaminen

Länsi - Lapin edustavimman tunturijakson sekä tähän liittyvien, luonnontilaisina ja erämaisina säilyneiden metsä- ja suoalueiden ja niillä esiintyvien eliölajien suojelemiseksi sekä retkeilyä, tutkimusta ja opetusta varten perustetaan luonnonsuojelulain (1096/1996) mukainen Pallas - Yllästunturin kansallispuisto.

2 §

Sijainti ja rajat

Pallas - Yllästunturin kansallispuistoon kuuluu noin 102 000 hehtaaria valtion omistamia alueita, jotka sijaitsevat Enontekiön, Kittilän, Muonion ja Kolarin kunnissa. Kansallispuiston rajat on merkitty punaisella viivalla tämän lain liitteenä olevaan karttaan.

3 §

Rauhoitussäännökset

Pallas - Yllästunturin kansallispuistoon sovelletaan, mitä luonnonsuojelulain 13-15 §:ssä säädetään rauhoituksesta lukuun ottamatta 14 §:n 1 momentin 5 ja 8 kohtaa.

4 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

5 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 .

Tällä lailla kumotaan lehtojensuojelualueista 27 päivänä toukokuuta 1992 annetun asetuksen (503/1992) 2 §:n 1 momentin 40 kohta.

*Lakiehdotukset***2.****Laki****eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille 18 päivänä helmikuuta 1938 annetun lain (83/1938) 8 § ja
muutetaan 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 368/1957, seuraavasti:

1 §

Sellaisen luonnonsuojelun aikaansaamiseksi, josta säädetään 23 päivänä helmikuuta 1923 annetussa luonnonsuojelulaissa (71/23), sellaisena kuin se on muutettuna 15 päivänä marraskuuta ja 6 päivänä kesäkuuta 1941 annetuilla laeilla (301/27 ja 399/41), erotetaan seuraavat valtion alueet luonnonsuojelualueiksi:

A. Yleisiksi luonnonsuojelualueiksi eli luonnonpuistoiksi:

1) Pisavaaran alue Tervolan ja Rovaniemen kunnissa Pisavaaran luonnonpuistoksi; ja

2) Mallatunturin alue Enontekiön kunnassa Mallan luonnonpuistoksi.

B. Erityisiksi luonnonsuojelualueiksi eli kansallispuistoiksi:

1) Pyhätunturin alue Kemijärven ja Pelkosenniemen kunnissa Pyhätunturin kansallispuistoksi.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 .

 Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 2003

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ympäristöministeri *Jan-Erik Enestam*

Laki**eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan eräiden luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille 18 päivänä helmi-
kuuta 1938 annetun lain (83/1938) 8 § ja
muutetaan 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 368/1957, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

Sellaisen luonnonsuojelun aikaansaami-
seksi, josta säädetään 23 päivänä helmikuu-
ta 1923 annetussa luonnonsuojelulaissa
(71/23), sellaisena kuin se on muutettuna 15
päivänä marraskuuta ja 6 päivänä kesäkuuta
1941 annetuilla laeilla (301/27 ja 399/41),
erotetaan seuraavat valtion alueet luonnon-
suojelualueiksi:

A. Yleisiksi luonnonsuojelualueiksi eli
luonnonpuistoiksi:

1) Pisavaaran alue Tervolan ja Rovanie-
men kunnissa Pisavaaran luonnonpuistoksi;
ja

2) Mallatunturin alue Enontekiön kunnas-
sa Mallan luonnonpuistoksi.

B. Erityisiksi luonnonsuojelualueiksi eli
kansallispuistoiksi:

1) *Pallas - ja Ounastunturin alue Kittilän, Muonion ja Enontekiön kunnissa Pallas - Ounastunturin kansallispuistoksi; ja*

2) Pyhätunturin alue Kemijärven ja Pelkosenniemen kunnissa Pyhätunturin kansallispuistoksi.

Sellaisen luonnonsuojelun aikaansaami-
seksi, josta säädetään 23 päivänä helmikuu-
ta 1923 annetussa luonnonsuojelulaissa
(71/23), sellaisena kuin se on muutettuna 15
päivänä marraskuuta ja 6 päivänä kesäkuuta
1941 annetuilla laeilla (301/27 ja 399/41),
erotetaan seuraavat valtion alueet luonnon-
suojelualueiksi:

A. Yleisiksi luonnonsuojelualueiksi eli
luonnonpuistoiksi:

1) Pisavaaran alue Tervolan ja Rovanie-
men kunnissa Pisavaaran luonnonpuistoksi;
ja

2) Mallatunturin alue Enontekiön kunnas-
sa Mallan luonnonpuistoksi.

B. Erityisiksi luonnonsuojelualueiksi eli
kansallispuistoiksi:

1) Pyhätunturin alue Kemijärven ja Pelkosenniemen kunnissa Pyhätunturin kansallispuistoksi.
